

Sygn. akt I Ns 1070/20

POSTANOWIENIE

Dnia 20 grudnia 2021 roku

Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Magdalena Bystrzycka		
Protokolant:	Starszy sekretarz sądowy Katarzyna Dziuba	

po rozpoznaniu w dniu 14 grudnia 2021 roku w Lublinie

na rozprawie

sprawy z wniosku J. M.

z udziałem M. G. (1), S. M.

o stwierdzenie nabycia spadku po A. M.

postanawia:

I. stwierdzić, że spadek po A. M., zmarłej dnia 26 listopada 2019 roku w L., ostatnio stale zamieszkałej w L., na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia 31 sierpnia 1998 roku, otwartego i ogłoszonego w Sądzie Rejonowym Lublin-Zachód w Lublinie w dniu 12 kwietnia 2021 roku, nabyła w całości M. G. (1);

II. stwierdzić, że wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie;

III. przyznać radcy prawnemu J. C. ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie kwotę 531,36 zł (pięset trzydzieści jeden złotych 36/100) – łącznie z podatkiem VAT tytułem wynagrodzenia za pełnienie funkcji kuratora.

Sygn. akt I Ns 1070/20

UZASADNIENIE

postanowienia z dnia 20 grudnia 2021 roku w zakresie punktu I

Wnioskiem z dnia 20 października 2020 roku złożonym do Sądu Rejonowego Lublin – Zachód w Lublinie (data stempla pocztowego) wnioskodawca J. M. domagał się stwierdzenia, że spadek po A. M., zmarłej w dniu 26 listopada 2019 roku w L., ostatnio zamieszkałej w L. przy ul. (...), na podstawie ustawy nabył on jako syn oraz jego rodzeństwo: M. G. (1) i S. M. po 1/3 części każde z nich.

(wniosek k. 3-6).

Postanowieniem z dnia 12 lutego 2021 roku dla S. M., którego miejsce pobytu nie jest znane ustanowiono kuratora.
(postanowienie k. 33).

Uczestniczka M. G. (1) na rozprawie w dniu 12 kwietnia 2021 roku oświadczyła, że A. M. sporządziła testament własnoręczny z dnia 31 sierpnia 1998 roku, powołując ją w całości do dziedziczenia (protokół w rozprawie CD k. 51) i wniosła o stwierdzenie nabycia spadku po A. M. z mocy testamentu.

Wnioskodawca w toku postępowania kwestionował przedmiotowy testament.

(protokół w rozprawie CD k. 51, pismo procesowe z 11.03.2020 r. k. 127).

Kurator reprezentujący uczestnika S. M. nieznanego z miejsca pobytu, wniosek stwierdzenie nabycia spadku pozostawił do uznania Sądu (pismo z dnia 6 kwietnia 2021 roku, k. 44).

W toku postępowania, wnioskodawca i uczestniczka konsekwentnie podtrzymywali swoje stanowiska.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

A. M. zmarła w dniu 26 listopada 2019 roku w L., ostatnio stale zamieszkiwała w L. przy ul. (...). W dacie śmierci była wdową. Tylko raz zawierała związek małżeński. Ze związku małżeńskiego spadkodawczyni miała troje dzieci J. M., M. G. (1) i S. M. Rodzice spadkodawczyni nie są znani, wychowywała się ona w domu dziecka. Żaden ze spadkobierców ustawowych nie zrzekł się dziedziczenia, nie odrzucił spadku i nie toczyło się postępowanie o niegodność dziedziczenia. Nie został sporządzony akt poświadczenia dziedziczenia.

(bezsporne, a nadto odpis skrócony aktu zgonu A. M. k. 7; odpisy skrócone aktów urodzenia k. 8, 25; odpis skrócony aktu małżeństwa k. 26; zapewnienia spadkowe wnioskodawcy i uczestniczki M. G. CD k. 51).

A. M. pozostawiła sporządzony własnoręcznie i podpisany przez siebie testament z dnia 31 sierpnia 1998 roku, w którym do spadku powołała: córkę M. G. (1). Testament A. M. został otwarty i ogłoszony w dniu 12 kwietnia 2021 roku w sprawie o sygn. akt I NS 1070/20 przed Sądem Rejonowym Lublin-Zachód w Lublinie (zapewnienia spadkowe uczestnika M. G. (1). CD k. 51, zeznania uczestniczki M. G. (1) CD k. 94).

A. M. w dniu śmierci nie posiadała majątku. Na mocy umowy darowizny A. M. darowała mieszkanie, położone w L. przy ulicy (...) na rzecz swojej córki.

Zmarła przez ostatnie lata swoje życia zamieszkiwała z córką w L. przy ul. (...) i utrzymywała się z renty, nie posiadała żadnych innych nieruchomości, ruchomości, oszczędności, akcji, obligacji, czy papierów wartościowych.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił zarówno na podstawie okoliczności bezspornych w sprawie, jak i całokształtu zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, tj. powołanych powyżej dowodów z dokumentów, a także w oparciu o zapewnienia spadkowe i zeznania stron postępowania.

Sąd uznał za wiarygodne w całości zapewnienie spadkowe wnioskodawcy (CD k. 51v) i uczestniczki (CD k.51) na okoliczność kręgu spadkobierców ustawowych, gdyż w tym zakresie nie budziły one żadnych wątpliwości oraz były zgodne ze zgromadzonymi w sprawie dowodami z dokumentów urzędowych.

Autentyczność testamentu ręcznego A. M. z dnia 31 sierpnia 1998 roku nie była kwestionowana w toku postępowania.

Sąd zważył, co następuje:

Przedmiotem postępowania w niniejszej sprawie było stwierdzenie nabycia spadku po A. M. zmarłej w dniu 26 listopada 2019 roku.

Zgodnie art. 670 ustawy z dnia 17 listopada 1964 roku Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.), sąd spadku bada z urzędu, kto jest spadkobiercą, a stosownie do treści unormowania objętego przepisem art. 677 § 1 k.p.c., sąd stwierdzi nabycie spadku przez spadkobierców, choćby były nimi inne osoby niż te, które wskazali uczestnicy.

W postępowaniu w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po oznaczonej, objętej wnioskiem, zmarłej osobie fizycznej (spadkodawcy), związanie sądu rozpoznającego taką sprawę dotyczy tylko i wyłącznie osoby spadkodawcy. W pozostałym zakresie sąd ma pełną swobodę rozstrzygnięcia, kto jest spadkobiercą, na jakiej podstawie prawnej, a jeżeli ustalą, że jest więcej niż jeden spadkobierca po oznaczonym spadkodawcy, to w jakich udziałach ustaleni spadkobiercy dziedziczą spadek, czyli ogół praw i obowiązków cywilnoprawnych zmarłego (spadkodawcy) istniejących w dacie jego śmierci (w dacie otwarcia spadku) – art. 922 oraz art. 924 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny. Ta swoboda orzekania oznacza, że sąd spadku, niezależnie od wniosków i żądań uczestników postępowania, ma obowiązek wydania orzeczenia o stwierdzeniu nabycia spadku zgodnego z jednej strony z normami prawa materialnego, a z drugiej strony zgodnego z wynikami postępowania dowodowego przeprowadzonego w takiej sprawie. Orzeczenie sądu stwierdzające nabycie spadku ma charakter deklaratoryjny, gdyż orzeczeniem tym zostaje jedynie ustalone (stwierdzone) przejście praw (i obowiązków) spadkowych, które nastąpiło z mocy prawa w chwili otwarcia spadku (art. 925 k.c.).

W związku z treścią zapewnień spadkowych złożonych w trybie art. 671 § 1 k.p.c., stwierdzić należało, że w niniejszym postępowaniu brały udział wszystkie osoby, które można brać pod uwagę jako spadkobierców ustawowych spadkodawczyni A. M., nieobecność wszystkich na posiedzeniu Sądu nie tamowała sprawy i nie stanowiła przeszkód w jej zakończeniu (art. 669 k.p.c.).

Zgodnie z treścią art. 926 § 1 k.c., powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu, przy czym dziedziczenie ustawowe co do całości spadku następuje wtedy, gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy albo gdy żadna z osób, które powołał, nie chce lub nie może być spadkobiercą (§ 2). Możliwe są zatem tylko dwa tytuły powołania do spadku: testament, czyli wola spadkodawcy wyrażona w sposób ściśle określony prawem, kto ma dziedziczyć jego majątek; ustawa, czyli przepisy prawne regulujące kto dziedziczy spadek, w sytuacji gdy spadkodawca nie sporządził testamentu, lub sporządził, lecz jest on nieważny bądź ważny, ale nieskuteczny albo gdy spadkobierca testamentowy nie chce lub nie może dziedziczyć.

Ustawa ustanawia pierwszeństwo dziedziczenia osób powołanych do spadku przez spadkodawcę w drodze sporządzenia testamentu. Osoby takie bowiem dziedziczą spadek z wyłączeniem spadkobierców ustawowych, nawet jeżeli w odczuciu tych ostatnich – z reguły osób najbliższej spokrewnionych ze spadkodawcą, z różnych powodów, nie byłoby to słuszne.

Art. 941 k.c. stanowi, iż rozrządzić majątkiem na wypadek śmierci można jedynie przez testament, który jest jedynym sposobem i jedyną czynnością prawną, za pomocą której oznaczona osoba fizyczna może wskazać osoby uprawnione do jej majątku po niej na wypadek jej śmierci.

Testament to czynność prawna zawierająca w swojej osnowie treść oświadczenia spadkodawcy w przedmiocie rozporządzenia jego mieniem ze skutkiem mającym nastąpić z chwilą jego śmierci, jednostronna, każdorazowo odwołalna (art. 943 k.c.), formalna i z której treści wynika, że świadomą wolą spadkodawcy było dokonanie tej czynności na wypadek jego śmierci. Testament wymaga do swojej ważności i skuteczności zachowania przez spadkodawcę przy jej sporządzaniu ściśle określonych ustawą przesłanek formalnych. Są to różne przesłanki i zależą one od rodzaju formy testamentu wybranej przez spadkodawcę. W każdym jednak, co do zasady, wypadku niedochowanie tych przewidzianych ustawą przesłanek formalnych powoduje nieważność sporządzonego testamentu (art. 958 k.c.), co powoduje to, że nie wywołuje on zamierzonych skutków prawnych.

W polskim prawie spadkowym obowiązuje zasada, że testament jest ważny tylko wtedy, gdy został sporządzony w formie przewidzianej przez prawo. Uchybienia w zakresie formy testamentu z zasady pociągają za sobą skutek

w postaci nieważności rozrządzenia na wypadek śmierci dokonanego przez osobę fizyczną. Formy testamentu w Kodeksie cywilnym można podzielić na dwie grupy: testamenty zwykłe i testamenty szczególne. Wśród testamentów zwykłych kodeks wyróżnia testament holograficzny (własnoręczny), testament allograficzny i testament notarialny.

Spadkodawczyni A. M. pozostawiła sporządzony własnoręcznie i podpisany przez siebie testament holograficzny z dnia 31 sierpnia 1998 roku, w którym do spadku powołała swoją córkę M. G. (1).

Stosownie do treści art. 949 § 1 k.c., spadkodawca może sporządzić testament w ten sposób, że napisze go w całości pismem ręcznym, podpisze i opatrzy datą. Testament holograficzny to najprostsza forma testamentu.

W niniejszej sprawie tak sporządzony przez spadkodawczynię testament był kwestionowany wyłącznie przez wnioskodawcę, który wskazał, że matka nie miała zachowanej zdolności świadomego i swobodnego podjęcia decyzji i wyrażania woli w czasie jego sporządzania.

Podstawowym kryterium oceny ważności testamentu jako czynności prawnej jest istnienie po stronie testatora woli testowania (animus testandi). Brak tej woli przesądza o tym, że czynność prawna jednostronna na wypadek śmierci (testament) w ogóle nie została dokonana (nie zostało złożone oświadczenie woli), stąd też wszelkie rozważania dotyczące wady oświadczenia woli stają się bezprzedmiotowe.

Sporządzenie testamentu w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli (art. 945 § 1 pkt 1 k.c.) powinno być interpretowane w nawiązaniu do treści art. 82 k.c. (J. Wierciński, Brak świadomości albo swobody przy sporządzaniu testamentu, Warszawa 2010, s. 80). Ustalenie, że w chwili składania oświadczenia woli testator znajdował się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli może prowadzić do nieważności testamentu.

Jak wskazuje się w literaturze oświadczenie woli testatora jest świadome jeżeli w czasie sporządzania testamentu nie występowały żadne zaburzenia świadomości, a testator jasno i wyraźnie zdawał sobie sprawę, że sporządza testament określonej treści, natomiast oświadczenie testatora jest swobodne, jeżeli spadkodawca nie kieruje się motywami intelektualnymi lub pobudkami uczuciowymi, mającymi charakter chorobowy, nie pozostaje pod dominującym wpływem czyjejkolwiek sugestii i zachowuje wewnętrzne poczucie swobody postępowania. Stany określone w art. 945 § 1 pkt 1 k.c. (podobnie jak w art. 82 k.c.) obejmują również stan ciężkiej choroby testatora, doprowadzający do wyczerpania się organizmu i siły woli tak, że nie jest zdolny, mimo posiadania świadomości, do przeciwstawienia się zewnętrznym wpływom (np. naciskom).

Stan wyłączający świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli może być rozumiany tylko jako stan, w którym możliwość wolnego wyboru jest całkowicie wyłączona. Sugestia osób trzecich nie wyłącza swobody powzięcia decyzji. W przeciwnym wypadku niemal każde oświadczenie woli byłoby dotknięte wadą wskazaną w art. 945 § 1 pkt 1 k.c., rzadko bowiem człowiek działa zupełnie swobodnie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2004 roku, III CK 523/02, Lex nr 585812).

W nawiązaniu do powyższego twierdzenia wnioskodawcy, nie znalazły odzwierciedlenia w materiale dowodowym zebrany w sprawie, wykluczając jednocześnie możliwość wywierania przez kogokolwiek wpływu na A. M., czy zastraszania jej. Spadkodawczyni nie chorowała ciężko, wnioskodawca nie poparł swoich twierdzeń żadnymi dowodami, nic nie wskazuje też na to aby jej organizm na ponad 20 lat przed śmiercią, w dacie sporządzenia testamentu doprowadzony był do wyczerpania tak, że nie była zdolna mimo posiadanej świadomości, do przeciwstawienia się zewnętrznym wpływom. Zarówno z wyjaśnień wnioskodawcy, jak przesłuchanej uczestniczki, nie wynika jakoby spadkodawczyni kiedykolwiek wykazywała nawet minimalne oznaki zaburzeń psychicznych mogących świadczyć o tym, iż była ona w stanie wyłączającym swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli. Brak też jest w ocenie Sądu przesłanek do stwierdzenia, że testament został sporządzony pod wpływem groźby. Testatorka miała zachowane relacje z córką. Wbrew twierdzeniom wnioskodawcy konflikt rodzinny mógł powstać po sprzędzeniu testamentu,

jednakże A. M. nie odwołała testamentu i mimo konfliktów rodzinnych wspólnie zamieszkiwała z M. G. (1) przez ostatnie 10 lat swojego życia.

Zatem w ocenie Sądu w niniejszej sprawie brak przesłanek oraz dowodów, które mogłyby podważać ważność testamentu sporządzonego przez spadkodawczynię. Twierdzenia wnioskodawcy Sąd uznał za niezasadne i nieoparte jakimikolwiek dowodami.

Zgodnie z art. 948 k.c., testament należy tak tłumaczyć, aby zapewnić możliwie najpełniejsze urzeczywistnienie woli spadkodawcy zatem, wobec tych okoliczności, spadek po A. M., zmarłej 26 listopada 2019 roku w L., ostatnio stale zamieszkałej w L., na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia 31 sierpnia 1998 roku, otwartego i ogłoszonego w Sądzie Rejonowym Lublin-Zachód w Lublinie w dniu 12 kwietnia 2021 roku, nabyła w całości M. G. (1). (pkt I postanowienia).